

DE VLUCHT VAN GILLES SPEKSNEIJDER

M.M. SCHOENMAKERS BIJ DE BEZIGE BIJ

De wolkenridder

M.M. Schoenmakers

De vlucht van Gilles Speksneijder

2019

DE BEZIGE BIJ
AMSTERDAM

Copyright © 2019 M.M. Schoenmakers
Omslagontwerp Pankra
Foto auteur Tessa Posthuma de Boer
Vormgeving binnenwerk Peter Verwey, Heemstede
Druk Bariet Ten Brink, Meppel
ISBN 978 90 234 5407 6
NUR 301

debezigebij.nl

AANKONDIGING

Vroeg in de avond, omgeven door dozen in allerlei maten en op de vloer en tafel uitgestalde kerstspullen, voelde hij hoe zijn schreeuw loskwam uit de diepte en zich naar boven werkte. En terwijl zijn trots, een eigenhandig uit multiplex gezaagde, demontabele rendierkop, uit zijn hand gleed en zijn rechterarm naar de vloer naast het dressoir wees, deed Gilles Speksneijder zijn lippen van elkaar.

Misschien kon hij niet op tegen de stofzuiger die met een irritant rammelend geluid de hoeken en gaten van de huiskamer vulde of misschien deed zijn keel zeer of had hij niet genoeg lucht, in elk geval struikelde zijn schreeuw naar buiten.

‘Dáár,’ piepte hij. Zijn arm hield hij uitgestrekt, zijn wijsvinger gericht op de plint, recht onder het schilderij van een trekshuit tussen lage, onbegroeide oevers.

Madelief keek op, haar gezicht en hals glansden van het zweet. Met de voet tastte ze naar de knop van de stofzuiger. ‘Wat nou weer?’

‘Dáár!’

Het mocht een wonder heten dat zijn oog erop was gevallen, zo minuscuul klein en verloren lag het tegen de plint gedrukt, de driftig heen en weer getrokken slang van de stofzuiger op nog geen meter afstand.

‘Waar?’ vroeg Madelief, die feitelijk meer oog had voor de spullen die nog ingepakt moesten worden, kerstballen en kerstappeltjes en de vogeltjes voor in de boom en het door haar drie of vier jaar eerder ingekleurde hardkartonnen kerststalletje en de kaarsen en de kransen van dennenappels en haar pitrietten mand met gebreide paaskuikentjes die ook met kerst op tafel kwam en nog meer.

Speksneijder dook in de lauwe lucht die de stofzuiger naast het dressoir had achtergelaten. Hij raapte het ding op en legde het in zijn hand. Hij stelde de vraag allereerst aan zichzelf: ‘Wat is dit?’ Hij nam zijn bril af en bracht zijn oog dichterbij. ‘Het lijkt wel een paddenstoeltje,’ sprak hij voor zich heen.

‘Ik versta je niet,’ zei Madelief.

Hij hees zich overeind, zette zijn bril op en ging links van de kerstboom op de schemerlamp af, waarvan de kap was bekleed met een semi-transparante varkensblaas.

Hij wenkte haar.

‘Ik ben nog niet klaar,’ verklaarde ze. ‘Het is al bijna negen uur.’ Ze zag hem onder het licht van de lamp met de vinger door de kom van zijn hand roeren.

‘Kom nou...’ zei hij.

Ze stapte met tegenzin op hem af en kneep haar ogen toe vanwege het licht dat onder de schuin omhooggetilde lampenkap naar beneden viel.

‘Hier...’ zei hij. Als een wormpje stak zijn vondst boven zijn vingertoppen uit.

‘Ik zie niks.’ Ze wees naar beneden. ‘Pas op dat je niet op de lamp gaat staan.’

Hij deed een miniem stapje opzij, greep Madeliefs rechterhand, vouwde die open en legde het ding erin. ‘Voorzichtig,’ zei hij.

Zonder enige interesse bekeek Madelief het voorwerp, dat stil op haar handpalm lag. Waar maakte hij zich druk over, zo iets kleins?

‘Zie je het?’ vroeg hij, terwijl hij met overdadig precieze vingers het ding uit haar hand plukte.

‘Nee,’ zei ze. Misschien wil ik wel niks zien, dacht ze.

Terwijl Madelief sliep, lag hij klaarwakker en gespannen naast haar. Voor zijn geestesoog zweefde de ragfijn spiralende groef van het paddenstoeltje, de bolronde, aan een zijde wat afgesletten hoed en de dunne, bijna onzichtbare sleuf om de schroevendraaier in te zetten.

Hij werd slap van angst toen daarachter andere, duistere beelden opdoemden. Natuurlijk hoorde het schroefje bij een keukenapparaat; het was losgetrild, mogelijk in de fabriek niet goed aangedraaid, op de vloer terechtgekomen en door Madeliefs sloffende voeten meegenomen naar de huiskamer.

En nu, verborgen in een of ander keukenapparaat, had een schroefloos, verweesd gat het voorzien op hun rustig slapende geluk. Een losgeraakt afdekplaatje, een doorgesneden draad, de vonk van de kortsluiting, een draad die vlam vatte, iets kleins dat naar iets groots voerde.

De dozen met kerstspullen stonden in de gang, klaar om naar de vliering te worden gebracht, bij de voordeur leunde een met takken volgepropte vuilniszak tegen de muur. De kale stam lag buiten op de stoep, de geur van Kerstmis was zo goed als weg.

Madelief plaatste een mok thee op de vensterbank van het grote huiskamerraam, trok een eetkamerstoel bij en liet haar ogen over de druk bereden spoorlijnen naar noord en zuid gaan en over de in onbruik geraakte industriële lijn die even buiten de stad afboog naar het westen. Aan de overzijde van het spoor lag een industrieterrein en daarnaast, schuin weglopend naar de horizon, een grotendeels lege polder.

Het was het uitzicht dat bij Gilles hoorde, aan deze stille straat aan de rand van de stad was hij geboren. Hij had haar verteld over het rangeerterrein dat hier eens was, met hoog ommuurde bekkens voor de opslag van steenkolen, over het kolenstof dat zich over de meubels legde en in de vloerkleden kroop, en over de tijd dat de kolenkachel plaatsmaakte voor een gashaard en zijn ouders het besluit namen om te verhuizen. Hij begreep het niet, verhuizen, net nu het beter werd, het kolengruis verwaaide en de schone lucht bij helder weer tot aan de velden en eendenkooien reikte; het voelde alsof alles op het punt van beginnen stond.

Jaren later werden de woningen voorzien van een nieuwe keuken en een badkamer en ook anderszins gemoderniseerd. Vanaf de eerste dag had hij in de rij gestaan voor een bovenwoning, bij voorkeur op de hoek. Het werd niet zijn geboortehuis, dat stond verderop, en het werd evenmin een hoekhuis. Toch was hij zo blij als een kind geweest.

Madelief kon aan hem zien hoe gelukkig hij was toen ze bij hem kwam wonen en de huiskamer en twee slaapkamers vulde met kleuren en de keuken met kookpannen en opscheepschalen en praktische apparaten, en overal nieuwe tapijten neerlegde en de schrale lichtinval te lijf ging met extra lampen en het wat muffe binnenklimaat met geurkaarsen. Wel leefden ze op voet van oorlog met de steile trap – want die was om bouwtechnische redenen gehandhaafd.

Nu zat hij in de keuken en keek naar de apparaten die op de muurplank stonden uitgestald. Waar moest hij beginnen, met wat? Hij nam het broodrooster van de plank, keerde het om en schudde er stevig mee; hij hoorde niets, maar nam het apparaat toch mee naar de keukentafel. Vanwege het licht nam hij plaats aan de korte kant van de tafel, het schroefje had hij in een jampot gedaan.

Hij wierp een blik op de klok en zette toen geconcentreerd de eerste, nog onwennige stappen door het broodrooster met een schroevendraaier van zijn hoogglanzende mantel te ontdoen. Hij boog zich over het binnenwerk van het apparaat en ging tussen en rond metalen profielen en cilindrische geleidingsstaven, het uitwerpmechaniek en de bedrading op zoek naar een leeg schroefgat.

De tv stond zacht; een vreemde onderwaterwereld trok aan Madeliefs ogen voorbij. De in plastic gebundelde weekend-

reclame lag naast haar op het bijzettafeltje. In zijn luie stoel vlooidde Gilles de handleidingen na van een paar keukenapparaten.

Het geluid van de huistelefoon dreunde door de zondagavondrust. Voordat hij de constructietekening van de kof-fiezetter had kunnen neerleggen, stond Madelief al bij het dressoir. Ze voelde de ogen van Gilles op zich gericht toen ze de hoorn aan haar oor bracht, ze wenkte hem met een hoofdknikje. 'Je broer.'

Wat verbaasd nam hij de telefoon van haar over. 'Ja?'

'Een prettige dag gehad, jongen? Waarvoor ik bel: doe je nog iets met je verjaardag? Ik weet het, ik ben er vroeg bij, maar we hebben wat plannetjes, Berlijn of zo, eventjes ertussenuit, we hebben het nodig. Geen probleem als je ons verwacht, maar misschien doe je niks en dan horen we het graag op tijd.'

Madelief verhuisde de reclamebladen van de ene hand naar de andere. Elke vergelijking tussen de broers, Gilles en Kees-Jan, viel uit in het nadeel van de eerste. Drie kinderen had Kees-Jan, een vrouw die – hoe was het in godsnaam mogelijk? – nog in haar puberkleren paste, een woning met een schuur en een achterom zodat ze de fietsen gemakkelijk kwijt konden, en een auto voor grote en kleine stedentrips en vakanties.

Kees-Jan verdiende goed en ook zijn vrouw bracht een salaris binnen. Jarenlang twee salarissen, jarenlang broederlijke wegen die alsmaar verder uiteenliepen. Kwam het door het geluk van de geboorte, het geluk van de wieg, moederskindje of vaderskindje, toeval, botte pech?

In afwijking van de gewoonte vond de verlate nieuwjaarsbijeenkomst, het was de derde week van januari, niet in de ochtenduren plaats, maar tegen het einde van de middag.

De stoelen in de lunchzaal waren allemaal bezet, zodat Speksneijder genoeg moest nemen met een ongelukkige plek om te staan, aan de zijkant en meer achterin dan vooraan. Buiten loeide de wind, vanachter de dubbele toegangsdeur klonk het geluid van stofzuigers. Hier en daar zwiepten de boomtakken tegen de hoog in de muur geplaatste spitsboogvensters.

Van der Keyl, sinds jaar en dag directeur, stond achter een oude lezenaar, niet veel meer dan een schuin blad op een rechte houten voet, die verankerd zat tussen stevige klossen. De lampen in de zaal waren voor de helft uit, het podium stond daarentegen in het volle licht.

‘Het College van Toezicht heeft zich met betrekking tot de verhuizing laten leiden door zowel gerechtvaardigde wensen als bittere noodzakelijkheden. Niets ten nadele van dit pand, maar het is en blijft een klooster, onpraktisch en te groot en ook te donker. De geïsoleerde ligging wordt in toenemende mate een handicap, de onderhoudskosten drukken onevenredig zwaar op onze begroting.’

Een handjevol medewerkers hield zich op bij de deur; ze hadden hun jas aan, stonden met hun tas in de armen. Vanaf

het aangrenzende parkeerterrein spoelde nu en dan het licht van een wegrijdende auto tegen de ramen.

‘Daarom namen we midden vorig jaar het besluit om te verhuizen – het is jullie bekend. In de voorbije maanden zijn meerdere panden aan een technische beoordeling onderworpen, waarna aan de hand van criteria als onder meer grootte, bereikbaarheid, kosten en perspectieven de keuze werd bepaald...’

Van der Keyl keek verstoord op toen aan de zijkant van het podium een deur openging en een vrouw in sarong een tonronde stofzuiger naar binnen duwde; ze had badslippers aan haar voeten en keek niet op of om. Van der Keyl deed een stap terug, keek op de namaak-stationsklok tegen de wand en probeerde te glimlachen.

Op de voorste rij zaten de managers en afdelingshoofden, loom onderuitgezakt of juist attent luisterend rechtop; het was Griffioen, de controller, die opstond en de schoonmaakster met zachte hand naar buiten geleidde. Hij deed de deur achter haar dicht en knikte Van der Keyl vervolgens hoffelijk toe.

Die vocht nog tegen zijn irritatie, tikte net zolang tegen de microfoon tot hij alle ogen weer op zich wist gericht, en begon toen uit te weiden over de locatie van het nieuwe kantoor, in de grote stad, op loopafstand van het station maar ook bereikbaar met de tram, in de buurt van winkels en terrassen. En met de luxe van een eigen parkeergarage, voor wel zestig auto’s.

‘In de komende tijd worden de condities van de huur en de verbouwing verder uitgewerkt. Op de korte termijn stellen we een verhuiscoördinator aan, voor wie het Programma van Eisen prioriteit één zal zijn. Ons huidige kantoor doen we in de verkoop.’

Speksneijder liet zijn ogen rondgaan, op zoek naar Karel

Storken. Die had beslist meer begrepen, en dus onthouden, van Van der Keyls uiteenzetting over de verschillende fases van het verhuisproces en de beslisstructuur die men in gedachten had en de eventuele aanpassingen die ermee samenhangen. Maar Karel was nergens te bekennen.

Met de wijsvinger in de aanslag liet Madelief haar ogenlover de rekken gaan. ‘Kamillethee,’ zei ze.

Gilles hurkte neer, de kamillethee stond op het onderste schap.

‘Doe maar twee pakjes. Koffie...’

Gilles trok het winkelwagentje naar zich toe. De koffie stond op ooghoogte, dus die kon ze zelf pakken. Op dit vroege, klantarme uur waren de winkelpaden zo goed als leeg. Het wagentje losjes voor zich uit duwend, slenterde hij verder om pas bij het zitje met de koffieautomaat achterom te kijken.

Met haar winterjas open en de uiteinden van de zelfgebreide volumineuze das zwaar van haar schouders afhangend, liep Madelief naar hem toe, de pakken koffie als een baby in haar armen dragend. ‘Waarom liep je weg?’ vroeg ze. Ze legde de koffie in het karretje. ‘Alleen nog soep en yoghurt,’ zei ze met een blik op haar boodschappenbriefje. Ze keek op, keek toen eens goed. ‘Wat is er?’

Ze bevonden zich op een kruispunt van paden, een paar klanten schoven voorbij. De stilte deed Gilles fluisteren; hij had nauwelijks geslapen.

‘Toch niet door mij?’

Hij schudde zijn hoofd, het was de verhuizing, er werden vreemde verhalen verteld. Hij maakte zich zorgen, hij liep al

tegen de vijftig en had dus alle reden om zich zorgen te maken.

Madelief deed haar best om luchthartig te klinken. Hij moest niet somberen; een verhuizing kon ook meer lucht en kleur brengen. Hoeveel jaar keek hij nu al tegen dezelfde muren aan? ‘Wat heb je liever, gebonden soep of toch maar groentesoep?’

Hij keek haar na. Hij begreep niet waarom ze zich zo ongelukkig bleef kleden, met een breeduit zwierende winterjas en een ruim bemeten kraag tussen opstaande schouderpunten, met een bontgekleurde streepjesdas tot over haar middel. Ze leek twee keer zo dik als ze in werkelijkheid was.

Het werd zoetjesaan drukker; vakkenvullers, jongens en meisjes door elkaar, stuurden hun rolcontainers door de gangen. Lege dozen werden platgevouwen en op een stapel gelegd.

Hij verliet zijn plek en duwde het winkelwagentje van de ene gang naar de andere en vond Madelief ten slotte bij het tijdschriftenrek, waar ze, een blik soep in de linkerhand, haar ogen zonder enige haast over de vrouwenbladen liet gaan.

Thuis aangekomen deed Gilles de fietsen op slot, terwijl Madelief naar boven ging om de deur open te maken. In twee etappes droeg hij de boodschappen de trap op. Daarna greep hij de fiets van Madelief en sjoerde die halfweg de trap met een riem vast aan de met ankers verstevigde leuning. Zijn eigen fiets kwam een paar treden lager, ook weer met het voorwiel dwars op de trap. Daarna was het wringen om langs de fietstassen en voorwielen boven te komen. Nu ging het nog, al dat gesjouw, maar voor hoelang nog?

Behalve Madelief had Speksneijder alleen Storcken om zijn nood te klagen. Hoewel er twee verdiepingen tussen hun bureaus gaapten, voelden ze zich naaste collega's en soms ook vrienden, allebei geparkeerd in een bescheiden loonschaal, allebei vijf dagen in de week de uren tellend.

Hij zocht Storcken in diens kamer en in de lunchzaal, liep de gangen door en keek bij de koffiecorners en de kopieer- en printmachines, en staakte zijn zoektocht toen een collega vertelde dat Storcken al naar huis was.

Dat bleek niet waar te zijn, want aan het einde van de dag trof Speksneijder hem in de fietsenstalling, waar hij onder een afdak van oude naast glanzend nieuwe golfplaten zijn fiets uit het rek haalde.

'Ik heb je overal gezocht,' zei Speksneijder.

Storcken keek hem vanonder zijn muts aan. 'Kan het morgen niet? Het is hartstikke koud.'

'De verhuizing blijft maar door mijn kop spoken,' zei Speksneijder.

'Ja,' zei Storcken.

'Jij moet je toch ook zorgen maken? Je bent nog ouder dan ik.'

Schuin tegen een verlichtingspaal leunde al maandenlang een oude fiets, de banden waren plat, de ketting was eraf en

op het zadeldek plakten herfstbladeren. Een auto kwam stapvoets voorbijgereden; de slagboom ging omhoog, de koplampen draaiden weg. De resten van een hagelbui waren nog overal zichtbaar.

Storken was met fiets en al opgeschoven naar de luwe hoek van de fietsenstalling en ademde tegen zijn samengevouwen wanten. Hij bekende dat hij evenmin uitkeek naar een verhuizing, niet alleen vanwege de opruimwoede waarmee die gewoonlijk gepaard ging, maar ook vanwege de tijd die hij straks met reizen naar en van kantoor kwijt zou zijn.

De kou prikte Speksneijder in het gezicht. 'En verder?' vroeg hij.

'Wat verder?' bromde Storken. Hij wilde zijn fiets de kou van een late februaridag insturen, maar werd daarvan weerhouden door Speksneijders bedrukte gezicht. 'Ze zijn nog niet eens begonnen, pas als ze beginnen, komen de halve waarheden en de leugens.' Hij keek Speksneijder recht in het gezicht. 'Je loopt toch tegen de vijftig? Nou, dan verschillen we maar een paar jaar...'

Twee dagen later, op een zaterdag, maakte de egaal grijze lucht plaats voor roerloos triomferende schapenwolken. Terwijl Madelief koffie maakte, zat Gilles achter haar rug aan de keukentafel.

De citruspers stond pal voor zijn neus. Het oude, door zijn vader nagelaten gereedschap vormde een armzalige boog van drie schroevendraaiers, waarvan twee nog met houten heft, een combinatietang en wat steeksleutels. Zelf had hij in de loop der jaren nog een handjevol sleutels en tangen aangeschaft. De magneet om bouten, moertjes en schroefjes uit de diepte van onttakelde apparaten op te vissen, had hij de week daarvoor gekocht. Het scherpegepunte pincet was afkomstig

uit Madeliefs toiletdoos. De jampot met het schroefje had hij naar een hoek van de tafel geschoven.

‘Lekker,’ sprak hij verstrooid toen Madelief een mok koffie bij hem neerzette.

‘Je hebt niet eens geproefd,’ zei ze, aarzelend tussen weggaan en blijven.

Hij schudde de citruspersers door elkaar, bedacht op het geringste gerammel, draaide aan de onderkant een paar boutjes los, wrikte de bodem open en zag toen de minuscule stalen schroefjes waarmee het mechaniek was vastgezet.

Hij lichtte zijn hoofd op en vond zijn blik versperd door de brede panden van Madeliefs favoriete vest; haar buik zwol op en kromp ineen op het ritme van een bijna geluidloze ademhaling. ‘Je staat in het licht,’ mompelde hij.

Ze stond op van de bank en liep naar het dressoir, waar ze een kort moment luisterde naar de huiselijke rust alvorens het kastdeurtje open te trekken. Ze zakte door de knieën, schoof een paar lege koekblikken opzij en hengelde naar de rol biscuits die tegen de achterwand van de kast lag verstopt.

Het middaglicht legde zich in een schuine baan over de vloer en de meubels. De tv had ze uitgezet. Ze hapte bedachtzaam van haar koekje, keek af en toe naar het ciseleerwerk van haar knabbelende tanden. Over een klein uur was het tijd om het avondeten klaar te maken, een paar uur later zou de zaterdag voorbij zijn. De zondag zou mogelijk even saai en woordenloos zijn. Hoe gemakkelijk had Gilles zich van haar afgekeerd om in de keuken te gaan wroeten in haar keukenapparaten? Wat bezielde hem? Hoeveel was ze waard als ze het moest afleggen tegen een toevallig schroefje?

Hij bleef tot middernacht in zijn fauteuil hangen. Hij dacht aan Madelief en ving daarom slechts flarden op van het tv-programma dat over een ver voorbije, zoetig ingekleurde oorlog ging.

Ze had op haar vaste tijd, bij tien, de slaapkamer opgezocht ('ik kan het best honger krijgen als ik slaap, want dan voel ik niks'). Ze was snel moe, honderd procent was ze nooit geweest. Zoals hij eigenlijk ook geen honderdprocentman was.

Toen de oorlog voorbij was en de reclame het scherm vulde, stond hij op. In het donker van de kamer schopte hij zijn sloffen uit, ontdeed zich op de tast van zijn kleren, hees zich in zijn pyjama en liep voorzichtig om het bed heen naar zijn plek bij het raam. Hij rolde naar de warmte die Madelief over hun echtelijke niemandsland had uitgespreid en vond er een opengevouwen hand.

Laat in de ochtend voegde Speksneijder zich in de stroom van collega's naar de lunchzaal. De eettafels stonden opgestapeld tegen de achterwand om ruimte te maken voor de extra stoelen, die uit meerdere zalen waren aangevoerd. Uit de geluidsboxen, opgehangen aan het open dakgebinte, kwam pianomuziek. De ramen waren op een kier gezet.

De met rook doortrokken adem van een paar vrouwelijke medewerkers waaide langs hem heen. De klok wees tien voor elf aan, de kalender 14 maart. Een kwartier later viel er nog altijd niets te bespeuren van de leden van het College van Toezicht. Ook Van der Keyl bleef onzichtbaar.

Bij de keukenbalie stonden de koffiekopjes, flesjes bronwater en schalen met koekjes klaar. De deur naar het zijterras werd opengezet.

'Waar blijven ze nou?' hoorde Speksneijder.

'Het is altijd hetzelfde...'

Een klein kwartier later kwam Van der Keyl binnen. Hij liep langs de zijkant naar voren, stapte het podium op, maar nam niet plaats achter de microfoon. 'Ik kreeg zojuist bericht dat de voorzitter en secretaris door de drukte op de weg wat later komen. Ze hopen hier binnen een halfuur te arriveren. Wie even terug wil naar zijn bureau, mag dat doen. Voor de anderen staat de koffie klaar.'

Speksneijder wurmde zich naar buiten, vermeed het terras en belandde onder de bomen. De lucht van de rokers verdween in de geur van oude bladermassa's. Hij keek rond, zag geen spoor van Storcken, en zocht de zaal weer op.

Kort daarna posteerde Van der Keyl zich achter de microfoon en sprak over een hardnekkige file die de leden van het College van Toezicht had gedwongen om af te slaan in verband met andere verplichtingen later op de dag.

'Gezien jullie ruime aanwezigheid leek het de voorzitter gepast om in elk geval de essentialia van de verhuizing met iedereen te delen. De details kunnen in een later stadium aan bod komen. Niet te moeilijke vragen wil ik straks beantwoorden.'

Van der Keyl snelde door de verschillende stadia van het proces, vanaf het Programma van Eisen tot en met de fysieke verhuizing aan het eind van het jaar. Koert Schoonhoven was voorgedragen als algemeen coördinator; hij genoot het vertrouwen van het College van Toezicht. Binnen de gegeven kaders zouden de suggesties en wensen van de medewerkers serieus worden genomen. Ter ondersteuning van het proces was door het College van buiten een verhuisspecialist aange trokken, zijn naam was Gertjan Graafsma. Waren er nog vragen?

Die waren er, over onder meer de parkeerfaciliteiten, een eventuele verhuisplicht en de vergoeding die daartegenover stond, over de plannen met betrekking tot de rokers en de lunchvoorziening, over het meubilair, de aankleding. De vraag uit de zaal naar eventuele personele consequenties deed het rumoer verstommen.

Van der Keyl keek uit over een zaal vol roerloze personeelsleden. 'Ik hoor van mensen die vrezen dat de verhuizing wordt gebruikt om het personeelsbestand op te schudden,' begon hij.

Hij stuurde zijn blik van links naar rechts. 'De noodzaak daartoe is echter niet evident. Wel wordt voor medewerkers die de nieuwe reisafstand een bezwaar vinden en met ontslag willen een billijke regeling getroffen.'

De overige vragen liepen ver vooruit op de ontwikkelingen. Nee, hij kon nog niets zeggen over de indeling, en ja, het pand was ruim voorzien van glas, en ja, niet alleen aan de buitenkant, maar ook in de gangen. Of de kerstviering erbij in zou schieten? Hij dacht van niet. Een volgende vraag weerde hij af door naar zijn polshorloge te wijzen en vervolgens naar de hoek van de keuken.

Achter in de zaal, bij de deur naar het buitenterras, verbaasde Speksneijder zich over de haast waarmee een deel van de collega's, allemaal jong, naar buiten verdween. Bij de keukenvitrines klonk het gerinkel van bestek, om hem heen werd met tafels en stoelen geschoven. Aan de zijkant zag hij een paar managers lopen.

Op het podium tikte Van der Keyl drie, vier keer hard tegen de microfoon. 'Het wordt een druk jaar!' riep hij. Hij blies tegen de microfoon, tikte er nogmaals tegen. 'Ik reken op jullie...'